

ผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม ของคณะกรรมการสภานักเรียน

The Effects of Group Dynamics Activities on the Enhancement of the Teamwork of Student Council Committee Members

¹วรรณษา เฉลิมชัย (Wansa Chalermchai)

²อุมาภรณ์ สุขารมณ (Umaporn Sucaromana)

³ภูริเดช พาหุยุทธ์ (Phurided Pahuyut)

⁴ศรีสมร สุริยาศสิน (Srisamorn Suriyadsin)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง (Ramkhamhaeng University)

Email: k.wansa.ch@gmail.com

Received June 11, 2020; Revised September 28, 2020; Accepted December 20, 2020

Abstract

This research aimed to study 1) the teamwork of student council committee members prior to and after participation in group dynamics activities for the enhancement of teamwork; 2) the teamwork of student council committee members who participated in the activities under study and those who did not; and 3) the teamwork of student council committee members after the completion of the activities and in the follow-up period. The study was a quasi-experimental research, the pre-test and post-test control group design approach was employed. The sample was twenty student council committee members studying in Prathom Sueksa Four to Six in the academic year 2019. The sample was selected by using the technique of purposive sampling. The technique of simple random sampling was used to divide the subjects into an experimental group and a control group of ten each. The instrument for collecting data were a questionnaire eliciting teamwork and group dynamics activities for the enhancement of teamwork. Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows; 1) The student council committee members participating in group dynamics activities exhibited a high level of teamwork at the statistically significant at 0.05 level after the participation. 2) The student council committee members participating in group dynamics activities exhibited a higher level of teamwork than those not participating at the statistically significant at 0.05 level. and 3) The student council committee

members participating in group dynamics activities exhibited no differences in teamwork at the end of the follow-up period at the statistically significant at 0.05 level.

Keywords: teamwork; group dynamics activities; student council committees

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสภานักเรียนระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม 2) เปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสภานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม และคณะกรรมการสภานักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วม และ 3) เปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสภานักเรียนระหว่างหลังและระยะติดตามผลเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม การวิจัยกึ่งทดลอง วัดก่อนและหลังการทดลอง ตัวอย่างคือคณะกรรมการสภานักเรียนประถมศึกษา ปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2562 เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง 20 คน สุ่มอย่างง่ายเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน เครื่องมือคือแบบวัดการทำงานเป็นทีมและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม ผลการวิจัยพบว่า 1) คณะกรรมการสภานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีการทำงานเป็นทีมมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คณะกรรมการสภานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีการทำงานเป็นทีมมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) คณะกรรมการสภานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีการทำงานเป็นทีมไม่แตกต่างเมื่อสิ้นสุดระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การทำงานเป็นทีม; กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์; คณะกรรมการสภานักเรียน

บทนำ

มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้ด้วยการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นสังคม มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน พึ่งพาอาศัยกัน และช่วยเหลือกัน การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันสามารถทำให้มนุษย์รู้สึกปลอดภัยและมีชีวิตรอดอยู่ได้ โดยการอยู่ร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปก่อให้เกิดการมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลขึ้น กลุ่มย่อยที่สุดของสังคมมนุษย์ ได้แก่ ครอบครัว จากนั้นจึงขยายความสัมพันธ์เป็นชุมชน ประเทศ ไปจนถึงสังคมโลกในที่สุด ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมจนมีปฏิสัมพันธ์กันนี้เกิดขึ้นเสมอในทุกช่วงวัย แม้แต่เด็กในวัยเรียนเองก็เช่นกัน โดยเด็กในวัย 6-12 ปีนี้ ใช้ชีวิตส่วนมากอยู่ที่โรงเรียน ดังนั้น เพื่อน คนวัยเดียวกัน ผู้นำ คนรอบข้างและสิ่งที่เด็กยึดถือเป็นแบบอย่าง จึงเข้ามามีอิทธิพลต่อความรู้สึนึกคิดของเด็กแทนพ่อแม่ และผู้ปกครอง นอกจากนี้ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย (The Royal College Pediatricians of Thailand & Pediatric Society of Thailand, 2017) อธิบายเพิ่มเติมว่าเด็กวัยเรียนช่วงอายุ 6-12 ปี ถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่าสำหรับประเทศ และเป็นช่วงที่เด็กเรียนรู้ได้ทุกด้าน ความสามารถที่เพิ่มขึ้นจะเข้าไปกระตุ้นการทำงานและพัฒนาการของสมอง เด็กวัยนี้มักใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ เด็กต้องปรับตัวหลายอย่างทั้งด้านการเรียน กฎระเบียบ รวมทั้งปรับตัวให้เข้ากับครูและเพื่อน เด็กจะพัฒนาความสามารถอย่างรวดเร็วทั้งร่างกาย จิตใจ ความคิด การใช้ภาษาและการแก้ปัญหา โดยนำความรู้ที่

ได้มาปรับใช้จนมีความมั่นใจในตนเอง มีอารมณ์ที่มั่นคง และสามารถดำเนินชีวิตในโรงเรียนได้อย่างมีความสุขและสบายใจ ดังนั้นเด็กในวัยนี้จึงควรมีทักษะทางสังคมที่ดี เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สามารถตีวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ จัดการกับอารมณ์ ความเครียด และสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นได้

การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กในวัยเรียน พบว่าในปัจจุบันไม่ได้มุ่งเน้นเพียงด้านวิชาการแต่ยังมีการส่งเสริมทักษะอื่นมากมายโดยเฉพาะทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่ง Vicharn Panich (2013) ได้สรุปองค์ประกอบของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ไว้ 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่ม 3Rs ได้แก่ 1) Reading: อ่านออก 2) Riting (writing): เขียนได้ และ 3) Rithmetics (arithmetics): คณิตเลขเป็น กลุ่ม 8Cs ได้แก่ 1) Critical Thinking & Problem Solving: ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา 2) Creativity & Innovation: ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม 3) Collaboration, Teamwork & Leadership: ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ 4) Cross-cultural Understanding: ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ 5) Communication, Information & Media Literacy: ทักษะด้านการสื่อสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ 6) Computing & Media Literacy: ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 7) Career & Learning Self-reliance: ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ และ 8) Change: ทักษะการเปลี่ยนแปลง และกลุ่ม 2Ls ได้แก่ 1) Learning Skills: ทักษะการเรียนรู้ และ 2) Leadership: ภาวะผู้นำ ซึ่งทักษะชีวิตที่ช่วยให้เด็กมีสัมพันธภาพที่ดีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข คือ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ

การทำงานเป็นทีมเป็นหนึ่งในทักษะทางสังคมที่ทุกคนควรมีติดตัวไว้ เนื่องด้วยการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญและมีประโยชน์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นอย่างมาก เพราะการที่บุคคลมากกว่าหนึ่งคนได้มีโอกาสช่วยกันระดมความคิดในการทำงานสามารถกระตุ้นให้เกิดการใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ ตัดสินใจได้รวดเร็ว และเหมาะสมมากขึ้น มีโอกาสพัฒนาความสามารถของตนเองผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่นและรู้สึกมีกำลังใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการทำงานได้มากกว่าการทำงานอยู่เพียงลำพัง ทั้งนี้การทำงานเป็นทีมในวัยเด็กต่างจากการทำงานเป็นทีมในวัยผู้ใหญ่ ด้วยช่วงวัยที่ต่างกันทำให้การเรียนรู้ของเด็กมีลักษณะแตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งในด้านความสนใจ ความต้องการ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและประสบการณ์ส่วนตัว การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เหมาะสมกับเด็กในวัยเรียน เนื่องจากกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลในกลุ่มมีทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่มและยังสามารถปรับปรุงการทำงานของบุคคลภายในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (Department of Curriculum and Instruction Development, Ministry of Education, 1998) กล่าวสรุปว่ากลุ่มสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาการในด้านทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมที่บกพร่องเป็นปัญหาสมควรแก้ไข เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าใจความต้องการของตนเองและของผู้อื่นจากการปฏิบัติ จึงเกิดการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น รูปแบบในการจัดกิจกรรมด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีอยู่หลากหลาย ซึ่ง Tisana Khemmani (1993) อธิบายถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยสรุปได้แก่ 1) เกม (Games) 2) บทบาทสมมติ (Role-playing) 3) สถานการณ์จำลอง (Simulation) 4) กรณีตัวอย่าง (Case) 5) ละคร (Acting or Dramatization) และ 6) กลุ่มย่อย (Small Group) ทั้งนี้ ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก สามารถส่งเสริมให้เด็กได้วิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมฝึกให้

เด็กเกิดความรับผิดชอบ ฝึกการทำงานร่วมกัน ฝึกให้ผู้เรียนหาทางแก้ไขปัญหา ฝึกอภิปราย แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูล นอกจากนี้กิจกรรมยังช่วยให้เด็กรู้สึกสนุกอีกด้วย

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียน เนื่องจากบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานักเรียนเป็นงานที่ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันเป็นทีมอยู่เป็นประจำ โดย Vinich Getkham and khomphet chatsupakul (1999) อธิบายว่า การทำงานเป็นทีมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจในการทำงานร่วมกันของแต่ละบุคคล เพราะกิจการใด ๆ ยากที่จะประสบผลสำเร็จได้ด้วยตนเองเพียงคนเดียว หากมีทีมงานที่ดี ย่อมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานเป็นที่พึงพอใจ สมาชิกจะมีขวัญกำลังใจ เกิดความภาคภูมิใจในองค์กร ซึ่ง Sanguan Changchat (1999) อธิบายไว้ว่าเพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดขององค์กร ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรจึงเกี่ยวข้อง กับบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะองค์กรต้องอาศัยบุคคลช่วยปฏิบัติการกิจที่มีอยู่มากมายให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยที่การแบ่งงานในหน้าที่รับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของแต่ละบุคคล การประสานความร่วมมือร่วมใจ การทุ่มเทกำลัง ความคิด และสติปัญญา ย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จของงาน การทำงานเป็นทีมจึงเกิดขึ้น ทุกคนต้องตระหนักว่า พวกตนต้องปฏิบัติงานร่วมกัน ต้องพึ่งพาอาศัยประสบการณ์ ความสามารถ และความยินยอมพร้อมใจกันของทุกคน จึงจะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ โดย Lek Sombat (2002) อธิบายเพิ่มเติมว่า การทำงานเป็นทีม จึงเป็นการดึงเอาความสามารถของแต่ละคนที่มีอยู่ออกมาใช้เพื่อเป็นความสามารถของทีม ช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ดีกว่าการทำงานคนเดียว การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จ เมื่อต้องการสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ การจัดระบบงาน กระบวนการแก้ไขปัญหา และเตรียมพร้อมสำหรับ เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน การบริหารงานภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และงานที่ต้องอาศัยการทุ่มเทความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ของผู้ปฏิบัติงาน การทำงานเป็นทีม จะมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาและสร้างความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งสนับสนุนการปฏิบัติการกิจที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีผลต่อการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียนหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยต้องการหาคำตอบในกระบวนการวิจัยต่อไป โดยเห็นว่าควรนำแบบวัดการทำงานเป็นทีมมาใช้เป็นเครื่องมือในการประเมิน การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่า ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่คณะกรรมการสถานักเรียน โดยสามารถทำงานเป็นทีมได้ดีขึ้น และปฏิบัติหน้าที่กิจกรรมสถานักเรียนร่วมกันได้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข อีกทั้ง ผู้วิจัยยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียนระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม
2. เพื่อเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม และคณะกรรมการสถานักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม
3. เพื่อเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียนระหว่างหลังและระยะติดตามผลเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่มาจากการเลือกตั้งและได้รับผิดชอบหน้าที่คณะกรรมการสภานักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่ง ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2562)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่มาจากการเลือกตั้งและได้รับผิดชอบหน้าที่คณะกรรมการสภานักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่ง ทั้งเพศหญิงและเพศชายปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน โดยได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) หลังจากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยวิธีการจับสลาก เพื่อแบ่งเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุม คือ กลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 10 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และตัวแปรตาม คือ การทำงานเป็นทีม

ทบทวนวรรณกรรม

Spector (2006) ให้ความหมายของทีม (Team Work) หมายถึง การทำงานเป็นกลุ่มประเภทหนึ่ง (Group Work) ทีมงานทุกทีมงานจัดเป็นกลุ่มทำงาน แต่กลุ่มทำงานทุกกลุ่มอาจไม่ใช่ทีมงานเสมอไป เนื่องจากการทำงานเป็นกลุ่มคือการงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งมีลักษณะการทำงานได้หลายแบบ งานของแต่ละคนอาจไม่ขึ้นตรงต่อกันเลยก็ได้ อาจไม่ต้องประสานกันอาจต่างคนต่างทำได้ แต่ถ้าเมื่อใดเป็นการทำงานเป็นทีมต้องมีการประสานกันเกิดขึ้น เพราะงานของคนหนึ่งมีผลกับคนอื่น ๆ ภายในกลุ่มแต่ละคนมีบทบาทเฉพาะของตน และทุกคนมีเป้าหมายอยู่ที่จุดเดียว

จากการศึกษาความหมายของการทำงานเป็นทีม สรุปได้ว่าการทำงานเป็นทีม หมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อทำงานหรือกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยที่งานหรือกิจกรรมนั้น ๆ บังเกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานหรือกิจกรรมนั้นเพียงลำพังซึ่งสมาชิกในทีมทำงานหรือกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และมีการติดต่อสื่อสารกัน

Romig (1996) อธิบายถึงลักษณะที่จำเป็นของการทำงานเป็นทีม โดยใช้รูปแบบ 5C ดังนี้

1. พฤติกรรมการติดต่อสื่อสาร (communication) ควรพัฒนาโครงสร้างทีมงานให้มีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกในทีม โดยเป็นการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง เพื่อให้สมาชิกในทีมเกิดการรับฟังกัน เข้าใจตรงกัน และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เข้าใจถึงปัญหาของงานที่เกิดขึ้น และสามารถช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ การติดต่อสื่อสารต้องเปิดเผย และสนับสนุนให้สมาชิกในทีมได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยสมาชิกในทีมควรมีความคิดที่หลากหลายในการทำงาน ซึ่งจะทำงานนั้น ๆ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. พฤติกรรมการร่วมมือ (coordination) การร่วมมือกันทำงานของสมาชิกในทีมเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการทำงานเป็นทีม สมาชิกในทีมควรช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในการทำงานและการแก้ไขปัญหา เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของทีม โดยมีการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารเพื่อให้สมาชิกในทีมร่วมกันตัดสินใจ

3. พฤติกรรมการประสานงาน (cooperation) สมาชิกในทีมควรมีการประสานงานกันในการทำงาน โดยมีการประชุมทีม มีการวางแผนที่เหมาะสมในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการประสานงานต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน

4. พฤติกรรมที่มีความคิดสร้างสรรค์ (creative breakthrough) สมาชิกในทีมควรมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมการทำงานหรือการแก้ไขปัญหา ซึ่งความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดกระบวนการคิดใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นำไปปรับปรุงพัฒนาต่อยอด และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้

5. พฤติกรรมการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง (continuous breakthrough) การปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องคือ การพัฒนางานและปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อลดระยะเวลาในการทำงาน ปรับปรุงคุณภาพในการทำงาน ช่วยออกแบบงานใหม่ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องเป็นการช่วยให้สมาชิกในทีมได้เรียนรู้ข้อผิดพลาด และได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มเติม

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของการทำงานเป็นทีม โดยใช้รูปแบบ 5C ของ Romig สรุปได้ว่าองค์ประกอบการทำงานเป็นทีมของทีมงานที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วยลักษณะการทำงาน 5 ประการ ได้แก่ ด้านการติดต่อสื่อสาร หมายถึง พฤติกรรมที่สมาชิกในทีมรับฟังกันเข้าใจตรงกัน จนนำมาซึ่งการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเข้าใจถึงปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา รวมทั้งสนับสนุนให้ทีมแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ด้านการร่วมมือ หมายถึง พฤติกรรมที่สมาชิกในทีมช่วยเหลือกันในการทำงาน และช่วยเหลือกันในการแก้ไขปัญหา รวมทั้ง แบ่งปันข้อมูลเพื่อให้ทีมร่วมกันตัดสินใจ ด้านการประสานงาน หมายถึง พฤติกรรมที่สมาชิกในทีมประชุมทีมงานและวางแผนการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบอย่างเหมาะสม ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง พฤติกรรมที่สมาชิกในทีมมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานและการแก้ไขปัญหาที่เป็นประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ได้จริง และด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง หมายถึง พฤติกรรมที่สมาชิกในทีมพัฒนางานและปรับปรุงคุณภาพในการทำงาน ปรับปรุงกระบวนการทำงานรวมทั้ง พัฒนาและปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (Department of Curriculum and Instruction Development, Ministry of Education, 1998) ให้ความหมายกลุ่มสัมพันธ์ ว่าเป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาการในด้านทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่บกพร่องเป็นปัญหาสมควรแก้ไข เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าใจความต้องการของตนเองและผู้อื่น จากการปฏิบัติจึงการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น

จากการศึกษาความหมายของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ สรุปได้ว่ากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึงกระบวนการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปอยู่รวมกัน เพื่อทำงานหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจนสำเร็จ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันและลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก มีบทบาทของผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และวิธีการทำงานของกลุ่ม อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลในกลุ่มมีทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งเป็นประโยชน์ใน

การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่ม และสามารถปรับปรุงการทำงานของบุคคลภายในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

Tisana Khemmani (1993) อธิบายถึงรูปแบบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้หลากหลาย โดยสรุปได้ดังนี้

1. เกม (Games) คือ การสร้างกิจกรรมให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาตามที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนด้วย

2. บทบาทสมมติ (Role-playing) เป็นสถานการณ์สมมติ เช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา ให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้น และแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองอย่างลึกซึ้ง และยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้น่าสนใจ และน่าติดตามอีกด้วย

3. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือ การจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความจริงแล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ และมีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดงเพราะอาจเสี่ยงต่อผลที่ได้รับ

4. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีการหนึ่ง ซึ่งใช้ในกรณีหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง โดยนำมาดัดแปลงให้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายเพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไข ปัญหา การอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งมีส่วนร่วมทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียน

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือ วิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลอง แสดงบทบาทตามที่เรียนหรือที่กำหนดไว้ โดยผู้แสดงต้องพยายามแสดงให้สมบทบาทตามที่กำหนด โดยถ้านำบุคลิกภาพและความรู้สึกของตนเองเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องจะทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ และเข้าใจความรู้สึก เหตุผล พฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้มีส่วนเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจและการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนร่วมกัน และการฝึกการทำงานร่วมกัน

6. กลุ่มย่อย (Small Group) คือ การแบ่งกลุ่ม หรือแยกกลุ่มเป็นกลุ่มที่มีขนาดเล็กลงเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก

จากการศึกษารูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สรุปได้ว่ารูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เช่น เกม (Games) บทบาทสมมติ (Role-playing) สถานการณ์จำลอง (Simulation) กรณีตัวอย่าง (Case) ละคร (Acting or Dramatization) กลุ่มย่อย (Small Group) เป็นต้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม ฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบ ฝึกการทำงานร่วมกัน ฝึกให้ผู้เรียนหาทางแก้ไขปัญหา ฝึกอภิปราย แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนข้อมูล นอกจากนี้ กิจกรรมยังช่วยทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) ใช้การทดลองรูปแบบวัดก่อนการทดลองและวัดหลังการทดลอง (pre-test and post-test control group design) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ได้จากคะแนน Pre-test และ Post-test และเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยมีแบบวัดการทำงานเป็นทีม และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากทฤษฎีตำรวจ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีม และการสร้างกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิดหลักการความเป็นมารูปแบบความสัมพันธ์กระบวนการสร้างแบบวัดการทำงานเป็นทีม และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษาโดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามความสำคัญของเรื่องคือเป็นประชากรที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับคณะกรรมการสถานักเรียน หลังจากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยวิธีการจับสลาก เพื่อแบ่งเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลอง คือกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 10 คนและกลุ่มควบคุม คือกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 10 คน

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้บริหารและคณะครูที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับคณะกรรมการสถานักเรียน

(3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิดรูปแบบการจัดการและแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์การประยุกต์ใช้องค์ความรู้และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้แบบวัดการทำงานเป็นทีม และการดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม ร่วมกับคณะกรรมการสถานักเรียน ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึกโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามโดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญคือแนวคิดหลักการความเป็นมารูปแบบความสัมพันธ์กระบวนการการดำเนินการใช้แบบวัดการทำงานเป็นทีม และการดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม ร่วมกับคณะกรรมการสถานักเรียน ทั้งนี้เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้ผู้บริหารและคณะครูที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับคณะกรรมการสถานักเรียน รวมทั้งคณะครูภายในโรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการออกแบบและสร้างแบบวัดการทำงานเป็นทีม และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม

(6) สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

นักเรียนที่มาจากการเลือกตั้งและได้รับผิดชอบหน้าที่คณะกรรมการสถานักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาแห่งหนึ่ง ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2562)

4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(1) แบบวัดการทำงานเป็นทีม โดยจัดทำแบบวัดให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยและนำแบบวัดให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม โดยแบบวัดมีจำนวน 12 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC เท่ากับ 1 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

(2) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม โดยออกแบบและสร้างกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์เฉพาะ จำนวน 7 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ดังนี้ ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศ ครั้งที่ 2 พฤติกรรมการติดต่อสื่อสาร ครั้งที่ 3 พฤติกรรมความร่วมมือ ครั้งที่ 4 พฤติกรรมการประสานงาน ครั้งที่ 5 พฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ ครั้งที่ 6 พฤติกรรมการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง และครั้งที่ 7 ปัจฉิมนิเทศ ทั้งนี้ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์แต่ละครั้ง ประกอบด้วย 1) ครั้งที่ 2) หัวข้อเรื่อง 3) ชื่อกิจกรรม 4) แนวคิด 5) จุดมุ่งหมาย/วัตถุประสงค์ 6) เทคนิคที่ใช้ 7) ขนาดของกลุ่ม 8) เวลาที่ใช้ 9) วัสดุอุปกรณ์ และ 10) วิธีดำเนินการ: ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ และขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบวัดการทำงานเป็นทีม และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม ที่ตรวจสอบคุณภาพแล้ว ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้ (1) นำแบบวัดการทำงานเป็นทีม ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัด โดยเก็บคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (pre-test) (2) นำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม มาใช้กับกลุ่มทดลอง จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 7 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที (3) นำแบบวัดการทำงานเป็นทีม ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัด โดยเก็บคะแนนหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม เป็นคะแนนหลังการทดลอง (post-test) (4) นำแบบวัดการทำงานเป็นทีม ให้กลุ่มทดลองตอบแบบวัด โดยเก็บคะแนนระหว่างหลังและระยะติดตามผล (follow-up) (5) นำคะแนนก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลในทางสถิติต่อไป

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คะแนนเฉลี่ยการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

(2) ใช้ค่าสถิติ Wilcoxon Sign-Rank Test เปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ระหว่างระยะก่อนการทดลองกับระยะหลังการทดลอง

(3) ใช้ค่าสถิติ Mann-Whitney U test เปรียบเทียบการทำงานเป็นทีม ระหว่างคณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ในระยะก่อนการทดลองกับระยะหลังการทดลอง

(4) ใช้ค่าสถิติ Wilcoxon Sign-Rank Test เปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เมื่อสิ้นสุดระยะติดตามผล

7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความ ประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียน เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย ชุมชน องค์กรและปัจเจกบุคคล

ผลการวิจัย

ตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียนระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม ผลการวิจัยพบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม คณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยการทำงานเป็นทีม 2.94 โดยมีค่าเฉลี่ยด้านการประสานงาน 3.35 ด้านการร่วมมือ 3.20 ด้านการติดต่อสื่อสาร 3.17 ด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง 2.70 และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ 2.30 หลังเข้าร่วมกิจกรรม คณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ย 4.65 โดยมีค่าเฉลี่ยด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ 4.90 ด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง 4.80 ด้านการร่วมมือ 4.56 ด้านการติดต่อสื่อสาร 4.55 และด้านการประสานงาน 4.45 ซึ่งคณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีการทำงานเป็นทีมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการประสานงาน ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการร่วมมือ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม และคณะกรรมการสถานักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรม คณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ย 4.65 และคณะกรรมการสถานักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ย 3.23 ซึ่งคณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีการทำงานเป็นทีมมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการร่วมมือ ด้านการประสานงาน ด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอบวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียนระหว่างหลังและระยะติดตามผลเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม ผลการวิจัยพบว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรม คณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ย 4.65 และคณะกรรมการสถานักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ย 4.53 ซึ่งคณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีการทำงานเป็นทีมไม่แตกต่างเมื่อสิ้นสุดระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า คณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีการทำงานเป็นทีมลดลงเล็กน้อย แต่การทำงานเป็นทีมยังคงสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า คณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีการทำงานเป็นทีมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งผลการวิจัยนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม สามารถพัฒนาการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสถานักเรียนให้สูงขึ้นได้ โดยอาจมาจากเหตุผล ดังนี้

1) การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากนักเรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนการเป็นผู้ฟังและผู้พูดในเวลาที่เหมาะสมผ่านกิจกรรม การรับฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจและการพูดที่ผ่านการกลั่นกรองสามารถทำให้การสื่อสารกันมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เมื่อนักเรียนสามารถสื่อสารได้ดีขึ้น นักเรียนจะเข้าใจกันมากขึ้น และสามารถผ่านอุปสรรคได้ง่ายกว่าเดิม และสนุกสนานกับการแก้ไขปัญหาอย่างเห็นได้ชัดผ่านการทำกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Tarricone and Luca (2002) ที่กล่าวว่าทีมงานที่ดีมีการติดต่อสื่อสารที่ดีต่อกัน พูดคุยกันอย่างสุภาพ ไม่ทะเลาะกัน ให้กำลังใจกันในการทำงาน พูดคุยถึงปัญหา และช่วยกันแก้ไขเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงปัญหา และยังสอดคล้องกับ นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนการช่วยกันทำงาน ช่วยกันแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และแบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่กันผ่านกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Sunanta Laohanan (1999) ที่กล่าวว่าการสร้างความร่วมมือกันอย่างแข็งขัน ทำได้โดยอาศัยกิจกรรมการทำงานแบบเป็นทีม โดยให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของแต่ละคน การทำงานเป็นทีมนำไปสู่ความก้าวหน้า ส่งเสริมการช่วยกันคิดอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งก่อให้เกิดบรรยากาศที่มีชีวิตชีวา นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนการเข้าร่วมประชุมกับทีมงานและฝึกฝนการวางแผนการทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบอย่างเหมาะสมผ่านกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Romig (1996) ที่กล่าวว่าสมาชิกในทีมควรมีการประสานงานกันในการทำงาน โดยมีการประชุมทีม มีการวางแผนงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบอย่างเหมาะสม เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการประสานงานต้องพึ่งพาอาศัยกัน นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนการคิดสร้างสรรค์ถึงวิธีการแก้ไขปัญหาที่เป็นประโยชน์และสามารถนำความคิดนั้นไปใช้ได้จริงผ่านกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Nattapan Khajonnan (2003) ที่กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ทีมงานร่วมกันสร้างความคิดใหม่ และกล้านำความคิดของทีมไปปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนและปรับปรุงกระบวนการทำงานของตนเองและทีมงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ผ่านกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Sunanta Laohanan (1999) ที่กล่าวว่าการติดตามและส่งเสริมการพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่อง สามารถทำได้โดยการให้รางวัลหรือยกย่องทีมที่ประสบความสำเร็จให้เป็นทีมงานตัวอย่าง เปิดโอกาสให้ทีมงานนำเสนอผลงานในโอกาสพิเศษ ตลอดจนเสริมความรู้และเทคนิคใหม่ในการทำงานเป็นทีมงานอยู่เสมอ เพื่อให้ทีมงานมีความตื่นตัวและรู้สึกท้าทาย พร้อมเผชิญกับปัญหาใหม่อยู่ตลอดเวลา

2) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เหมาะกับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เพราะกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลในกลุ่มมีทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่ม และยังสามารถปรับปรุงการทำงานของบุคคลภายในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (Department of Curriculum and Instruction Development, Ministry of Education, 1998) ที่กล่าวว่ากลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาการในด้านทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่บกพร่องเป็นปัญหาสมควรแก้ไข เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าใจความต้องการของตนเองและของผู้อื่นจากการปฏิบัติ จึงเกิดการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติตน

ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น นอกจากนี้ รูปแบบในการจัดกิจกรรมก็มีความสำคัญเช่น ซึ่งการจัดกิจกรรมด้วยวิธีการบูรณาการกลุ่มสัมพันธ์นั้นมีหลากหลาย แต่การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นกิจกรรมเกมเป็นหลัก เพราะเล็งเห็นว่ากิจกรรมเกมเหมาะสมกับวัยของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-6 เนื่องจากกิจกรรมเกมนั้นสนุก เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน และเหมาะสมกับเวลาสำหรับการทำในวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้อง กับ Tisana Khemmani (1993) ที่กล่าวว่าเกม (Games) คือ การสร้างกิจกรรมให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาตามที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kowit Daekhantod (2012) ศึกษาเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความสุขในการดำเนินชีวิต ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนจตุรคมสามัคคี จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความสุขในการดำเนินชีวิตช่วยให้นักเรียนมีความสุขในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีความกระตือรือร้นเพิ่มขึ้นและสนุกสนานที่ได้ทำกิจกรรมให้สำเร็จร่วมกัน ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง นักเรียนทุกคนมีพัฒนาการในการติดต่อสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันอย่างเห็นได้ชัด นักเรียนทุกคนยังรู้สึกสนุกกับการแก้ปัญหาและเปลี่ยนวิธีใหม่ ๆ ในการทำกิจกรรมให้สำเร็จลง รวมทั้งควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น นักเรียนทุกคนพยายามช่วยกันเสนอความคิดใหม่ ๆ พยายามปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ และให้กำลังใจกัน จึงทำให้การทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สนุกมากยิ่งขึ้นและเกิดประโยชน์แก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Jintana Popboon (2013) ศึกษาเรื่อง ผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะนั้นสามารถพัฒนานักเรียนได้ เพราะกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ให้ประสบการณ์ตรง เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ รวมทั้งทำให้เกิดเจตคติที่ดีที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง ในการเรียนรู้วิธีการที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม นำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ให้มีประโยชน์ต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม คณะกรรมการสภานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยการทำงานเป็นทีมสูงกว่าคณะกรรมการสภานักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งผลการวิจัยนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม มีส่วนช่วยทำให้คณะกรรมการสภานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีม ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ Sukunya Wiengkham (2000) ได้ศึกษาเรื่องการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า แผนการสอนที่ประกอบด้วยกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักของกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น เกม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง นิทาน กิจกรรมการเรียนการสอน เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และเกิดปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม คณะกรรมการสภานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยการทำงานเป็นทีมสูงกว่าระยะติดตามผล ซึ่ง

ผลการวิจัยนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนานักเรียนได้ เพราะกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นสิ่งแวดล้อมที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ให้ประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากการปฏิบัติ รวมทั้ง ทำให้เกิดเจตคติที่ดีที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองในการเรียนรู้วิธีการที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

สรุปผล

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม สามารถส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีมได้ อีกทั้งส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่ดีต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถสื่อสารกับทีมงานได้อย่างถูกต้อง พร้อมพูดคุยกับทีมงานอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เมื่อทีมมีปัญหา และสนับสนุนให้สมาชิกในทีมแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เกิดพฤติกรรมความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ โดยสมาชิกในทีมช่วยกันทำงาน มีการดำเนินการประชุมเพื่อวางแผนการทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นระบบ แบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่กัน และช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดพฤติกรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการเข้าร่วมการประชุมกับทีมงานทุกครั้ง และมีการวางแผนงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบจากทีมงานอย่างเหมาะสม เกิดพฤติกรรมที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีความสามารถช่วยกันคิดสร้างสรรค์วิธีการแก้ไขปัญหาที่เป็นประโยชน์แก่ทีมงาน และสามารถนำไปใช้ได้จริง รวมทั้ง เกิดพฤติกรรมการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยหมั่นปรับปรุงการทำงานของตนเองให้เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตามทฤษฎีและงานวิจัยที่ได้ศึกษามาพบว่าจะทำให้เกิดความสามารถในการทำงานเป็นทีม และเกิดการพัฒนาด้านตนเองต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- เชนนโยบาย

ผู้บริหาร คณะครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมของเด็กและเยาวชน เพราะเด็กและเยาวชนถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติในอนาคต เด็กและเยาวชนจึงควรมีทักษะชีวิตที่ดี โดยหนึ่งในทักษะชีวิตที่จำเป็นคือทักษะด้านความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้ ผู้บริหาร คณะครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกฝนการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น สร้างสัมพันธภาพที่ดี และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น สนับสนุนให้มีการฝึกอบรมการทำงานเป็นทีมแก่คณะครูและนักเรียน ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำโครงการหรือโครงการสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่นักเรียนช่วยกันคิด อำนวยความสะดวก สนับสนุนด้านงบประมาณตามสมควร เป็นต้น

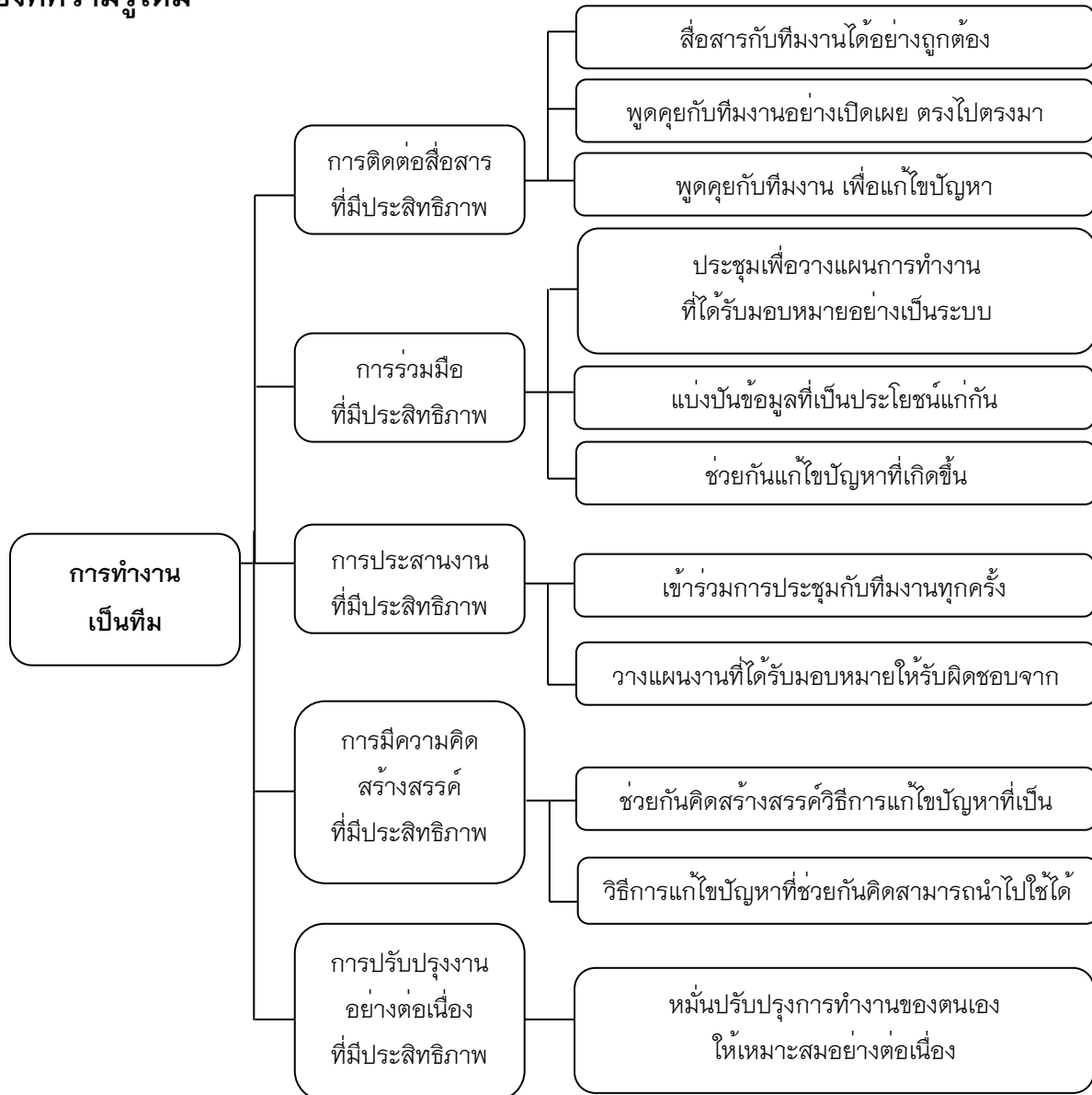
- เชนวิชาการ

นอกจากการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนแล้ว ควรนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เช่น กิจกรรมลูกเสือและเนตรนารี กิจกรรมชุมนุม และกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เป็นต้น

- ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

สามารถนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ไปศึกษากับนักเรียนได้ทุกช่วงวัย ไม่จำเป็นต้องศึกษาแบบเจาะจงเฉพาะกลุ่ม เพราะการทำงานเป็นทีมเป็นทักษะสำคัญประการหนึ่งสำหรับเยาวชนทุกคนในศตวรรษที่ 21

องค์ความรู้ใหม่

References

- Changchat, S. (1999). *Organizational Behaviors*. Phitsanulok: Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University.
- Daekhuntod, K. (2012). *The Effects of Group Dynamic Based on Sufficiency-Economy to Enhance Happiness of Second Grade Level Students at Jaturakamsamakkee School, Nakhon Ratchasima Province*. Master of Arts in Educational Psychology and Guidance. Kasetsart University.
- Department of Curriculum and Instruction Development, Ministry of Education. (1998). *Learning Process Document*. Bangkok: Khurusapha Ladprao Publisher.
- Getkham, V., & Chatsupakul, K. (1999). *Group Dynamics*. Bangkok: Odeon Store.
- Khajonnan, N. (2003). *Team building and team efficiency*. Bangkok: Expernet Co.,Ltd.
- Khemmani, T. (1993). *Teaching Activities and Group Process Skills for Students*. Bangkok: Bophit Printing.
- Laohanan, S. (1999). *Human Resource Management*. Bangkok: Bansomdejchaopraya Rajabhat University.
- Panich, V. (2013). *The 21st Century Enhancing Learning*. Bangkok: Siam Commercial Foundation.
- Popboon, J. (2013). *The Effect of Group Dynamics in Development of Grade 5th Students' Public Mind*. Thesis Master of Education in Educational Psychology and Guidance. Mahasarakham University.
- Romig, D. A. (1996). *Breakthrough teamwork: Outstanding results using Structured Teamwork*. Chicago: Irwin Professional Pub.
- Sombat, L. (2002). *Management Strategy in Social Welfare Administration and Policy*. Bangkok: Thammasat University Press.
- Spector, P. E. (2006). *Industrial and Organizational Psychology: Research and Practice* (4th ed.). NY: John Willey & Sons, Inc.
- Tarricone, P., & Luca, J. (2002). *Successful teamwork: A case study*. in Quality Conversations, Proceedings of the 25th HERDSA Annual Conference, Perth, Western Australia, July 7-10, 2002, pp. 640-646. <https://ro.ecu.edu.au/ecuworks/4008>
- The Royal College Pediatricians of Thailand & Pediatric Society of Thailand. (2017). *A guide to Develop Children for Parents: School Age 6-12 years*. Bangkok: The Royal College Pediatricians of Thailand & Pediatric Society of Thailand.

Wiengkham, S. (2000). *Use of Group Process to Promote Prathom Suksa 4 Students Behavior Concerning Democracy as a Way of Life*. Independent Study of Elementary Education. Chiang Mai University.